

CIÈNCIA

ALEX RATHS - GETTY

EL CANVI CLIMÀTIC POSA EN PERILL EL CAFÈ I EL CACAU

Per mantenir la producció actual, els cultius haurien de passar dels 800 als 1.200 metres d'altitud, una inversió inviable si no es potencia el comerç just

TEXT__ DAVID BUENO

PER A MOLTES PERSONES, beure cafè i menjar xocolata és un autèntic plaer. Tant les plantes de cafè com les de cacau es cultiven en unes zones molt concretes de la Terra, als cinturons tropicals, i en teoria representen una font de riquesa per als països productors. Tanmateix, la demanda creixent, combinada amb els efectes del canvi climàtic i les desigualtats econòmiques entre productors i consumidors, posen en perill aquests cultius. Així ho indiquen dos estudis publicats a la revista *Plos One* i un altre a *Current Biology*, que suggereixen que per mantenir la productivitat actual cal incrementar la diversitat genètica d'aquestes plantes i afavorir un model de comerç just.

CANVI CLIMÀTIC I COMERÇ JUST

En comparació amb altres cultius que tenen milers d'anys d'antiguitat, el cafè i el cacau són molt recents. Els maies ja utilitzaven la llavor del cacau, però l'agafaven de plantes silvestres, de manera que no es va començar a cultivar fins a la descoberta europea d'Amè-

rica, quan es va iniciar el consum de xocolata. El cafè, que era pres en alguns llocs d'Orient, es va començar a popularitzar fa quatre segles, quan el van portar els mercaders que comerciaven amb l'Imperi Otomà. Primer eren productes exclusius, però a poc a poc es van anar popularitzant. Aquestes últimes dècades la demanda ha crescut exponencialment, especialment d'ençà que s'ha vist que tant el cafè com el cacau contenen antioxidants i que la cafeïna, a més de ser estimulants, incrementa la memòria.

El resultat ha sigut que ha augmentat la pressió sobre els països productors, però la capacitat d'augmentar l'extensió dels cultius és extremadament limitada. D'una banda, a causa del canvi climàtic. Tant el cafè com el cacau requereixen unes condicions molt concretes. La varietat *arabica* de cafè, per exemple, la més consumida, només creix en zones on la temperatura es manté tot l'any entre els 15 i els 20 graus, i la pluviositat entre els 1.400 i els 2.000 mm anuals. Per conservar aquestes condicions, un d'aquests estudis indica

que, a Nicaragua, per exemple, els cultius hauran de canviar de localització i passar dels 800-1.400 metres d'altitud on són actualment als 1.200-1.600 metres d'aquí 40 anys. Ara bé, un canvi tan gran necessita una inversió econòmica importantíssima, i en el model de mercat actual únicament el 5% del preu final del cafè arriba a mans dels productors. Per això una de les conclusions més destacades d'un d'aquests estudis és que cal potenciar el comerç just, que proporciona més marge de benefici als productors i això els permetria afrontar aquests reptes mediambientals. També s'investiga amb altres alternatives. S'està assajant fer cultius mixtos de palmeres plataneres i cafè perquè les palmeres proporcionin ombra al cafè, però aquesta possibilitat no es pot generalitzar.

PLAGUES I VARIABILITAT GENÈTICA

Una altra conseqüència del canvi climàtic és l'increment de la incidència d'algunes plagues. A Nicaragua, per exemple, ja s'ha detectat un augment significatiu de plantes de cafè afec-

tades pel fong del rovell (*Hemileia vastatrix*), i a Zimbàbue i Kènia per insectes de la barrina (*Monochamus leuconotus* i *Hypothenemus hampei*, respectivament). Aquestes plantes són tan sensibles a les variacions climàtiques i a les plagues per la seva escassa diversitat genètica. Tant el cacau com el cafè han passat per períodes molt curts de selecció artificial, atès que són cultius relativament recents, i quan s'han seleccionat llavors s'ha prioritzat per damunt de tot la productivitat, sense tenir en compte l'adaptabilitat. La major part de les plantes que s'utilitzen provenen d'indrets molt determinats, fet que explica la seva homogeneïtat genètica i en conseqüència la seva poca adaptabilitat als canvis. Per aquest motiu s'ha creat, a la Universitat de Texas, el World Coffee Research, una organització internacional sense ànim de lucre que ha iniciat un programa de recerca i conservació per incrementar la diversitat genètica del cafè i generar noves varietats que es puguin adaptar millor al canvi climàtic i siguin més resistents a les plagues. ■